

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 35

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A *fopi* responsum, qui interrogatus, quid Iupiter faceret, τὰ μὲν ὑψηλὰ παπεινοί, (inquit) τὰ δὲ παπνοὶ ὑψοί: id est, alta quidem humilia reddit, humilia autem attollit. Pindarus autem εἰδ. η. Πυθ. docet, bona quæ appellantur, præfertim ea, quæ non sunt labore parata, non esse cuiusquam sapientiæ, aut consilio assignanda: sed deo, seu fortunæ. non enim esse in hominibus situm, vt sint opulenti ac beati: sed à fortuna facultates rei familiaris & copias suppeditari, ac præberi, quæ modò hunc attollat, ceterisque omnibus superiorem efficiat: modò illum deprimat, & in aliorum potestatem redigat. Sic Pindar. Τὰ δ' ἔκ' ἐπ' ἀνδράσι κείται δαίμων δὲ παρῖσθαι, ἄλλοτε δ' ἄλλον ὑπερθε βάλων μὲν, ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν μέτρω καταβαίνει. Eandem rem sic Xenophon libro 6. ἐκλυτικῶν. Καὶ ὁ θεὸς δ', ὡς ἔοικε πολλὰ κίς χεῖρες τὸς μὲν μικρὰς, μεγάλους ποιῶν, τὸς δὲ μεγάλους μικρὰς. id est, Deus autem, vt apparet, sæpenumerò amat & paruos atque humileis magnos facere, atque attollere: & magnos atque excelsos, minuere, ac deprimere. & Salust. coniur. Catil. *sed profectò Fortuna in omni re dominatur: ea res cunctas ex libidine magis, quam ex vero celebrat, obscuratque.*

B **INSIGNEM ATTENUAT**] obscurat, ita tenuem reddit, vt fugiat aspectum. τὸν ἀριστερῆν ἀμαυροῖ, ἐπιφανῆ ἀφανίζει, ἢ ἀφανῆ ποιεῖ.

OBSCURA PROMENS] id est, ea, quæ non apparet, retegens, aperiens, in promptu, atque in oculis omnium ponens.

HINC AP. RAPAX, &c.] Hæc coherent cum superioribus, vnòque spiritu (vt ita dicam) continentur. Ab hoc (inquit) fortuna summam opes, & amplissimos honores aufert, in illum transfert. ita videtur Deum & Fortunam pro eodem ponere.

CVM STRID. AC.] His verbis puto significari subitam fortunæ commutationem: quæ vix intelligi potest sine magno sonitu ac fragore, potius, quam eorum, qui de superiore gradu in inferiorem deturbantur, clamores & lamentationes. stridor enim sonitum ac strepitum significat, non clamorem, quamquam si quis hoc malit, pugnare nolo, cum præfertim sic explicet Porphyrio.

Ode 35.

Ad Fortunam orans, vt seruet Cæsarem in Britannos ire meditantem.

O *Diua, gratum quæ regis Antium,
Præfens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoribus,
Quicumque Bithyna laceßit
Carpathium pelagus carina.*

*Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Vrbesq; gentesq; & Latium ferox,
Regumq; matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Iniurioso ne pede proruas*

Stantem columnam: neu populus frequens

Ad arma cessanteis, ad arma

Concitet, imperiumq; frangat.

Te semper anteit sæua necessitas,

Clauos trabaleis, & cuneos manu

Gestans aëna: nec seuerus

Vncus abest, liquidumq; plumbum,

Te spes, & albo rara fides colit

Velata panno, nec comitem abnegat,

Vt cumque mutata potenteis

Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum, & meretrix retro

Periura cedit. diffugiunt cadis

Cum face siccatis amici,

Ferre iugum pariter dolosi.

Serues iturum Cæsarem in ultimos

Orbis Britannos, & iuuenum recens

Examen Eois timendum

Partibus, Oceanoque rubro.

Eheu: cicatricum, & sceleris pudet,

Fratrumque. quid nos dura refugimus

Ætas? quid intactum nefasti

Liquimus? vnde manus iuuentus

Metu Deorum continuit? quibus

Pepercit aris? ô vtinam noua

Incude defigas recusum in

Massagetis, Arabasque ferrum.

ODIVA] M. Tull. lib. de natura Deor. 3. sub persona Cottæ ea, quæ à Balbo de dijs fuerant disputata, refellens, & contra disserens, ijs Dijs reiectis, qui à vetere Græcia conficti sunt, diique habiti, ea quoque, quæ rerum vim habent, non Deorum, è numero, &, pæne dicam, è concilio Deorum tollit, qualia sunt, mens, fides, spes, victoria, salus, concordia: *Aut enim illa (inquit) in nobismet insunt ipsis, vt mens, vt spes, vt virtus, vt concordia: aut optanda nobis sunt, vt honos. vt salus, vt victoria: quarum rerum utilitatem video: etiam consecrata simulacra: Quare autem in his vis deorum insit, tum intelligam, cum cognovero: quo in genere maxime est fortuna numeranda, quæ nemo ab inconstan-*

tia

A *tia & temeritate se iungit: qua digna certe non sunt Deo.* Pindarus autem Fortunam Iouis liberatoris filiam, & feruatricem urbium appellans, eius opera naueis in mari, in terra bellum, hominumque conuentus, & conciones gubernari dicit, atque ita duodecimum carmen Olymp. orditur. *Λίσσομαι πάρι Ζεῦδος ἐλευθερίῳ, μὲρ εὐρυθέθεν ἀμφὶ πόλει σάτεραι πύχα: πῶ γὰρ εἰ πόντῳ κυβερνῶνται θοαὶ νᾶες, εἰ χέρσω τε λαίηηροι πόλεμοι, καὶ χοροὶ βυλληφόροι.* Non est porro dubium, quin fortunam in Deorum cœtu homines collocarint, ea, quorum causas ignorant, fortuito fieri, magnamque partem rerum humanarum nutu, & arbitrio fortunæ gubernari existimantes. Pausanias scribit in Messenicis, Bupalum quendam præstantem templorum ædificandorum, fingendorumque animalium artificem, primum Smyrnæis Fortunæ statuam fecisse, polum in capite sustinentem, & altera manu Amalthææ cornu tenentem. Idem Achaicis admonet, Pindarum Fortunam vnam è Parcibus facere, eamque omnium forum potentissimam: qua in re se illi assentiri dicit. Paulan. verba sunt. *Ἐξ ἧς μὲν οὖν Πινδαρὸς παρ' ἄλλα παρῆσομαι τῇ ὁδῷ, καὶ μοιρῶν τε εἶναι μίαν τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ τὰς ἀδελφὰς πῖ ἰστέν.*

Q *UÆ REGIS ANTIUM*] quemadmodum supra Od. 28. Neptunum Tarenti custodem dixit non aliam ob causam, quàm quòd illi eam in vrbe templum erat consecratum: sic & hoc loco Antium, ait à fortuna regi: proinde ac si diceret, fortunam Antio præfesse, ac præfidere: hoc est, Antij coli, sacrificiisque sollennibus placari, vt vrbs custodem. & ita sæpe M. Tull. loquitur. non longè abiero. pro lege Man. *testor que omnes Deos & eos maxime, qui huic loco, temploque president.* appellant autem Græci Deum, qui aliquo in loco præcipuè colitur, & in quo maxime toti ciuitati præsidium est constitutum, *πολιάρχον.*

P *RÆSENS VEL IMO,* &c. id est, quæ potes etiam ex infimo gradu, & loco hominem ad summum extollere, & contrà è fastigio rerum humanarum, & maxima gloria, ad interitum, præcipitem agere. iam hoc gen^o, *præsens tollere*, tale est, qualia sunt illa, *pertinax ludere, durus componere versus, nobilis superare,* & cetera: de quibus dicemus Od. 8. lib. 4. iccirco autem præsens pro potente positum est, vel quòdis, qui prestò est, maiorem vim habet, quàm qui abest: vel quòd vsitato loquendi more Deos præsentis appellam⁹, qui in nostris dubijs, ac difficilibus temporibus statim nobis auxilium ferunt, aut, qui à nobis coluntur, & oculis cernuntur, vt Sol, & Luna. M. Tull. Tuscul. 1. *& vsque ad Oceanum Hercules, tantus, & tam præsens habetur Deus.* Terent. in Phorm. *non tu hunc habeas plane præsentem Deum?* Virgil. in Tityro. *Nec tam præsentis alibi cognoscere Diuos.* & iterum M. Tull. Cat. 3. de Dijs: *tum verò ita præsentis his temporibus opem & auxilium nobis tulerunt, vt eos pane oculis videre possimus.* ex eodem fonte manarunt illa, *præsens animus, præsens venenum, præsens auxilium, præsens pestis.* & fortasse assentans Augusto Horatius ambigè dixit illud epist. 1. lib. 2. *Præsenti tibi maturos largimur honores,* vt dicemus suo loco. idem Od. 5. lib. 3. *præ-*

D *sens Diuus habebitur Augustus.* & Saty. 3. lib. 2. *Reiecta prada, quam præsens Mercurius fert.*

V *ERTERE FUNERIBVS*] vertere in funera. similia sunt his illa, quæ sunt in Od. superiore de deo & fortuna: *valet ima summis Mutare, &c.* & quæ Ode 29. lib. 3. *Fortuna saeuolata negotio, &c.*

T *E PAVPER AMB. SOLL. P. RVR. COLONVS*] Od. 14. lib. 2. *Sive inopes erimus coloni.*

L *ACESSIT CARP. PEL.*] remis impellit, in Carpathio mari nauigat è Bithynia profectus: vel, quod magis probo, ipseciam pro genere positam intelligito.

P *ROFUGI SCYTHÆ*] eadem ratione hinc profugos Scythas appellat, qua Od. 24. lib. 3. *cæpestreis.* melius. *Campestreis* (inquit) *melius scythæ, Quorum plaustra vagas rite trahunt domos.*

P *URPUREI*] id est, purpurati: purpura colucentes. itaque plus dixit, quàm si purpuratos dixisset. **P** *ORVAS*] percellas, euertas. Vtitur hoc verbo & Od. 4. lib. 4. *multa proruet integrum Cum laude victorem.*

S *TANTEM COLUMN.*] statum, & incolumitatem imperij: Donat. in Phor. *columnam* hinc positum dicit esse pro columine imperij.

N *EV POP. FREQ.*] néve populus congregatus seditionem concitet, & quietos ad arma capienda in tyrannum hortetur. hæc autem repetitio *ad arma, ad arma* populi concitati impetum, & furorem declarat, & pene dicam, oculis subijcit. *ἐπαναδύπωσιν* vocant Græci.

T *E SEMPER ANTEIT SÆVA*] primum mendosè legitur in quibusdam libris, *serua necessitas*, cum *sæua* legendum sit, vt habent libri manuscripti. Deinde Aristoteles lib. 3. de morib. ad Nicomach. quattuor rerum causas enumerat *φύσιν, ἀνάγκην, τύχην, νοῦν*: id est, naturam, necessitatem, fortunam, mentem. Earum igitur rerum dominâ esse fortunâ, easque res esse fortuitas arbitramur, quæ neque semper, neque plerumq3, neq3 alicuius rei gratia fiunt, & quarum causæ non sunt terminatæ, vel quarum causas ignoramus, cum eæ causæ non sint necessariae, & cum earum effecta possint esse, vel non esse. quarum autè rerum causæ sunt nobis quidem incognitæ, & occultæ, sed necessaria: earum causas necessitati ascribimus. Propterea autem, quòd quæ necessitati sunt, exploratio ra, certiora, stabiliora denique sunt, quàm quæ fortuito, iccirco fortunâ anteit necessitas. necessitatis autè firmitatè, ac stabilitatè, declarât clauibales, cunei, vncus, plumbū. hæc enim omnia ad colligandū, firmiterq3 continendū valēt. Apellât porro Græci necessitatè *ἀνάγκην*, eamq3 nonnulli eandem esse volunt, atque *ἐμπαρμέντων*, id est, fatū. Itaq3 & supra Horat. *lethi necessitatē* nominat, mortem, seu Parcâ, & multis alijs locis, vt ad Oden 3. annotauimus. alij necessitatem Parcarum matrè faciunt. Plato quidem lib. vltimo de Rep. necessitati, vt Parcæ, fusum attribuit, colum, vncum, verticillum. Idem in Timæo mundi principium, & originem à necessitatis & mentis conspiratione ducit, mentemque necessitati imperantem dicit plurima eorum, quæ fiunt, modificare, & in

quam

A quàm optimum habitum fingere, & conformare. Intelligendum est autem, hæc fuisse Antij in tabula, depicta: quæ nunc Horat. nobis pulcherrimis versibus expressa proponit.

CLAVOS TRABALEIS] clavi trabales, vncus, & cætera, quæ necessitati tribuuntur, pertinent vel ad exprimendam necessitatis vim ac potentiam, vel potius ad significandam firmitatem, ac stabilitatem. Quemadmodum enim hæc omnia vel vim afferunt, & adhibentur ad torquendum, & cruciandum: vel valent ad continendum, vincendum, ac firmandum: sic necessitas primùm quouis impellit inuitos, neque quisquam eam effugere, neque domare, neque flectere potest: deinde ad perpetuitatem fixa & stabilis est, adeò vt neque labefactari, neque moueri, neque refigi possit. Sunt autem clavi trabales, quibus trabes configuntur: quos necesse est magnitudine præstare. vnde prouerbiū, *clauo trabali figere*. M. Tull. Verrina de supplicijs. *vt hoc beneficiū (quem admodum dicitur) clauo trabali figeret*, id est, confirmaret, & constabiliret. clauos adamantinos at tribuit necessitati Od. 24. lib. 3. noster Horat.

B *Si figit adamantinos Summis verticibus dira necessitas* Clauos: non animum metu, Non mortis laqueis ex pedes caput. necessitate autem nihil esse potentius cum alij multi, tum Euripides ait in Helena his verbis. λόγος γάρ ἐστιν ἐκ ἐμῶς, σφῶν δ' ἕπος, Δεινῆς ἀνάγκης ἡ δὲν ἰσχύει πλέον.

ET CVNEOS MANU GEST.] cuneis infertis non solum res perumpuntur, & finduntur, vt lib. 1. Georg. *Nam primi cuneis scindebant fissile lignum:* & Tulcul. 2. *Hos ille cuneos fabrica crudeli inferens, Perrupit artus:* sed etiam continentur, vt intelligere licet ex Vitruuij lib. 10. cap. 10.

VNCVS] vncu vtebantur antiqui ad cruciatus, & maleficiorum pœnas. M. Tull. Philip. 1. *vncus impactus est fugituo illi.* Suet. in Tibet. *Puniant Neronem ad voluntariam mortem coactum, cum ei carnifex, quasi ex Senatus auctoritate missus, laqueos, & vncos ostentaret.* Iterum M. Tull. in orat. pro C. Rabirio. *nos à verberibus, ab vncu, à*

C *crucis denique terrore neque res gesta, neque acta etas, neque nostri honores vindicabunt?* vtebantur olim vncis etiam ad astrigendum & continendum plumboliquido addito, itémque nos hodie vtimur. sunt autem tales vnci, hami quidam ferrei, quibus saxa & cæmenta firmissime inter se deuinciuntur & continentur, præsertim plumbo adiecto. Vitruuius ansas appellat lib. 2. cap. 8. *Quod si quis noluerit in id vitium incidere, medio cauo seruato, secundum orthostratas intrinsecus ex rubro saxo quadrato, aut ex testa, aut silicibus ordinarijs struat bipedaleis parietes, & cum ansis ferreis & plumbo frōtes vinctæ sint.* Arnobius. *Quid miserius his esse, aut quid infelicius poterit, quam si eos in basibus ita vnci retinent, & plumbeæ vinctiones?* liquidum autem plumbum ad tenacitatem, & vinctiōnem plurimum valere declarat etiam Eurip. his versibus. Κάθησ' ἐδραία, Καὶ γὰρ ἐπιπέδ' ὄχει Τηκτὸς μόλυβδος, ἔξανασῆτω ὁ ἔργον: id est sedeto stabilis & firma. Nam etiã si te circum deuinctam continebit liquidum plumbum, ego te è loco excitabo, & emouebo.

TE SPES] Nota est illa Hesiodi de Pandô-
ra, eiusque dolio fabula: quam cum Epimetheus domum recepisset, dolique operculum remouisset, innumerabilis illa malorum colluio, quæ in dolio inclusa continebatur, erupit, & ab eo vsque tempore in omnis terrarum parte dispersa, ac dissipata, homines assiduè exagitat, vexat, excruciat. spes sola dolio, priusquam & ipsa cum alijs euolaret, obturato, remansit, vt hæc esset humanarum miseriarum solatiū, & lenimen. Itaque non temerè cum Fortuna in illa tabula, pingebatur. significabat enim pictura, homines in aduersa fortuna, spe sola sustentari, tanquam maximo, & vnico incommodorum, & dolorum suorum aliuamento. Versus Hesiodi sunt hi: Μένη δ' αὐτῶν ἐλπίς ἐν ἀνθρώποισι δόμοισιν Ἐνδόν ἔμμεν, πίνον ὑπὸ χεῖλεσιν, ἡ δὲ θύραζε ἔξέπη. πρὸς δὲ γὰρ ἐπιμύθεα πῶμα πίθοιο, &c. Atque ad hanc, opinor, fabulam respiciens Theognis, spem solam in terris cum hominibus remansisse deam præsentem, & propitiã: ceteros Deos, ac Deas in cælum abiisse dicit, Ἐλπίς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐδῆλῆ ἔνεστιν, Ἄλλοι δ' ἔλυμπον δ' ἐκπεριπόντες ἔβαν. hoc igitur significat Horat. spem & fidem assiduas aduersæ fortunæ comites, ac socias esse: spem, quia fortis, & animosi est in rebus afflictis sperare: nam (vt ait Theocritus) viuorum est sperare, mortuis autem nihil reliquum est, quod sperent: ἐλπίδες ἐν ζῶοισιν, αἰέλιπτοι δὲ θανόντες: fidem, quia veri, & fideles amici numquam, ne fortuna quidem aduersante, ac reflante, deserunt: sed vel amicis opitulantur, vel eorum miseriam, propè æquè dolendo, faciunt leuiorem: assentatores autem, parasiti, scurræ, lenones, meretrices statim, vt aliquid aduersi incidit, diffugiunt, neque à se impetrare possunt, vt rerum aduersarum onus pro sua parte ferant.

ET ALBO RARA FIDES, &c.] Seruius illum Virgil. vers. Æneid. 1. *Cana fides & Vesta Remo cum fr. Quir.* hæc annotat. *Cana fides vel quòd in canis hominibus inuenitur, vel quòd ei albo panno inuoluta manu sacrificatur: per quod significatur, fidem oportere esse arcanam, tectam & velatam.* Vnde & Horat. *Te spes & albo rara fides, &c.* idem ferè notat ad illum locum, *raptas sine iure Sabinas Confessu cauea magnis circensibus actis, &c.*

NEC COM. ABN. VTCVM QVE, &c.] id est, nec te comitem aspernatur, vel nec ipsa tibi comes esse recusat, quando cumque tu fugis, & deferis eos, quos antea coluisti, ac beasti, id est, cum tu commutaris, & ex amica, & secunda, & sis inimica, & aduersa. significat, viros bonos, & fideleis amicos non delerere amicum olim florentem, nunc miserum fortuna commutata, & rebus conuersis. per fortunam abeuntem, & aufugientem, significatur aduersa: per manentem, secunda, vt Od. 29. lib. 3. *Laudo manentem: si celereis quatit Pennas, resigno qua dedit:* ad quem locum plura exempla afferemus.

AT VVLG. INF. ET MERETR.] At vulgus, & infideles amici diffugiunt, te mutata. Bonifinis autem omnium, qui vmquam fuerunt, corrector & ineptiff. & audaciff. malè hîc, & pro, at, reponit.

A DIFFVG. CADIS CVM FACE] ἀλληγορία est. significat autem Horat. infideleis amicos, & eos, qui emolumentum sequuntur in amicitia, rebus amicorum accisis, & afflictis, diuitiisque vel consumptis, atque exhaustis, vel casu aliquo amissis, atque ereptis, diffugere. Huc pertinet Græcorum prouerbium *ἡ φίλτατος, ἢ φίλος*: id est, feruet olla, viuunt amicitia. eodem Petronij Arbitri versus: *Si fortuna manet, vulnum seruat is amici: Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga. Grex agit in scena mimus: pater ille vocatur: Filius hic, nomen diuitis ille gerit. Mox ubi ridendas inclusit pagina parteis, Vera redit facies, dissimulata perit.*

B FERRE IUG. PARITER DOL.] *dolosi ferre iugum*, vnum est ex ijs loquendi generibus, quæ à Græcis mutuatus est Horatius: de quibus alibi. *dolosi igitur ferre*, id est, *dolosi in ferendo pariter cum amicis calamitate affectis*, iugo. quod simile est, ac si diceret: in secunda amicorum fortuna superiora omnia habere, aut omnium commodorum participes esse volunt: in aduersa autem, calamitatis partem subire nolunt. translatio est à bobus iunctis. non vacat autem dolo is, qui in societate, lucri partem æqualem, aut etiam maiorem sibi deposcit: damni verò si quid incidat, id ne minima quidem ex parte ad se pertinere velit. Sed verum est, quòd & hic ait Horatius, & Nem. *ἰδ. ἰὼτ* Pindar. paucos reperiri in laboribus, & periculis fideleis. verba Pindari sunt hæc, quibus cōsentanea sunt hæc Horatiana: *Παῦροι δ' ἐν πόνῳ ποιοὶ βροτῶν καμάτῳ μεταλαμβάνειν.* Nam quale est hoc, quod dixit Hor. *dolosi ferre*, tale est illud Pindaricum, *παῦροι ποιοὶ μεταλαμβάνειν.* Horat. *iugum*, Pindar. *καμάτῳ*. Theognis hanc eandem sententiam sæpe iterat. Vno & altero exemplo erimus contenti. *Εὐ μὲν ἔχοντες ἐμὸ πολλοὶ φίλοι ἦν δὲ π δεινὸν Ἐγκύρση, παῦροι ποιοὶ ἔχουσι νόον.* & alibi, *Παῦρος εὐρήσις Πολυπύδη αἰδρίας ἐταίρος Πισυῆς ἐν χαλεπαῖς παρήμασι γιγνομένους, Οἱ πνεῖς αὐτὸν πολυφρονεῖν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες Ἴσον ἤ ἀγαθῶν, τῶν πεκακῶν μετέχων.* Πολλοὶ ποιοὶ ποιοὶ καὶ βρώσιος εἰσὶν ἐταῖροι, ἐν δὲ σπυδαίῳ παρὰ γμαπ παυρότεροι.

C IN VLTIMOS ORBIS BRIT.] Virg. Tit. *Et penitus toto diuisos orbe Britannos.*

E ET IUVENVM RECENS EXAMEN] exercitum ex iuuenibus conflatum. examen de apibus propriè dicitur. transfertur autem ad alia, vt hic, & Ode 2. epod. *Positòsque vernas ditis examen domus.*

F EOIS TIMEND. PARTIB. OCEANO QV] serua (inquit) exercitum populi Rom. formidolosum partibus solis orientis, eiq; mari, quod ad orientem spectat. nonnulli Oceanum rubrum positum esse volunt, ad significandam eam mundi partem, quæ sita est ad solem occidentem: à quibus dissentio. hoc enim significat Horatius, se precari, vt, quemadmodum hic exercitus metuendus est partibus & mari solis orientis: puta Persis, Medis, Parthis, Arabibus: ita sit horribilis Britannis, qui oram mundi soli occidenti propinquam incolunt: aduersus quos hunc exercitum ducturus sit Augustus.

G HEV CICATRICVM, &c.] cur pudet? quia tupta sunt vulnera in bello civili accepta.

D Qui hic tuentur nescio quam scripturam antiquam, *Hen, Hen, cicatr. & scel. p.* nihil de eis grauius dicam, quàm quòd in sole caliganteis oculos habent.

H ET SCLETERIS] scelus est enim ciuem interficere, & bellis ciuilibus interesse.

I FRATRVM QVE] ciuium. vel dic propriè, consanguineorum, & germanorum. eueniebat enim interdum, vt duo fratres contrariarum essent partium.

K QUID NOS DVRA REFVG. ETAS?] ætas annorum triginta spatium continet, vt infra dicemus. Bella autem ciuilia à Sylla, Mario, Octauiio, Cinna, iterum Sylla & Mario, Carbone, Pompeio, Cæsare gesta in triginta annorum spatio vertuntur. Consecuta sunt Octauiiani, M. Antonij, Bruti & Cassij tempora. Itaque bella ciuilia ad alteram ætatem peruenerunt ac permanarunt, vt idem ait Ode 16. epod. *Alteram iam teritur bellis ciuilibus ætas.* hoc igitur dicit Horatius. A quo maleficio aut scelere refugerunt huius ætatis homines? quid est tam nefarium, quod non admiserint? quas aras non violarunt?

L METV DEORVM] metum deorum hic pro cultu deorum, seu pietate, & religione aduersus deos, quam *εὐσεβειαν* Græci appellant, postuisse videtur. nam propriè metus deorum in vitio locum habet, & vituperatur. Est enim superstitio, & vitiosa religio, quam *δεισιδαιμονίαν* appellant Græci, id est, metum seu timorem deorum. vt Saty. 3. li. 2. *Quòne malo mentem concussa? timore deorum.*

M O V TINAM NOVA INCVDE DEFIGAS RECVSVM] ego hunc locum in omnibus libris & impressis & manuscriptis corruptum, litteris leuiter immutatis, olim sic restituendum putaueram, *O vtinam noua Incude destringas recusum* In *Mafs* &c. Vulgata enim lectio *distingas*, planè corrupta erat. nam *distingere* est dissoluere, & demoliri, vt Ode 29. lib. 3. *neque Distinget, insectum que reddet, Quod fugiens semel hora vexit.* quod huic loco non conuenit. *distringere* autem ferrum cum alijs optimis linguæ Latinæ auctoribus valdè vsitatum est, tum Horatio. M. Tull. offic. 3. *At ille, vt ingressus est, confestim gladium destrinxit.* Idem in Catil. 3. *ijdemque gladios in remp. destrictos retudimus.* Horat. Ode 1. li. 3. *Destrictus ensis cui super impia Cernice pendet, &c.* & Saty. 1. lib. 2. *quem (ensem) cur destringere coner?* &c. præterea illud alterum verbum, *retusum*, quod erat etiam corruptum, emendauimus, & *recusum*, substitui-mus. Erat igitur huiusmodi horum verborum sententia. *O vtinam destringas ferrum in Massagetis & Arabas, & ceteros hosteis populi Rom. noua incude recusum, id est, posteaquam noua incude fuerit recusum. est enim bellis ciuilibus, & corporibus ciuium Rom. retusum.* Sed nunc posteaquam aduersaria mea relegi, in quibus notatum mea manu reperi, in codice Ful. Vrsini scriptum fuisse *desigas*, eodèmodò Canterium in alio codice item manu scripto, legisse audiui: scripturam veterem coniecturæ meæ antepono, & sic in omnibus exemplis reponendum censeo. quòd ad vocem *recusum* attinet, sententiam non muto.

Nam

A Nam *retusum* nullo modo ferri potest. Iam quod Adr. Turnebus vulgatâ lectione *dissingas* tueri conatur, & *dissingas* ita explicat, aliter *dingas*, nō probo. Nihilomin⁹ quod Pseudoporphirio, *dissingas* interpretatur, *redacuas*. Nā neq; Porphirioni hoc venit unquā in mentē, neq; à quoquo emūctē naris homine ferri potest: cūm, *dissingere*, vt dixi, sit, id, quod *cusum*, fictum, & fabricatū est, deformare, corrumpere, atque interimere: qui de integro autem ensem acuat, non perimat, sed reparat, ac restituat. Præterea si daremus (quod tamen non possumus) *dissingere*, esse reparare, reficere, atque vt ita dicam, refabricari, nōne ineptissimus esset hic sermo: ô vtinam reficias ensem, seu redacuas ferrum, quod cæde ciuium retusum est, in Massagetis & Arabas? nōne elegantia Horatiana indignissimus? Postremò quid sibi vult illud reacuere, seu redacuere ferrum noua incude? noua cote diceret potius. Omnino nihil hac explicatione pinguius fingi potest.

Ode 36.

B Ob Numidæ reditum gaudio exsultat.

ET THVRE, & fidibus iuuat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos:

Qui nunc Hesperia sospes ab vltima
Caris multa sodalibus,

Nulli plura tamen diuidit oscula,
Quàm dulci Lamia, memor

Actæ non alio rege puercia,
Mutatæq; simul togæ.

Cressane careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ,

Neu morem in Saliū sit requies pedum:

C Neu multi Damalis meri

Bassum Threicia vincat amystide;

Neu desint epulis rosæ:

Neu uinax apium, neu breue lilium.

Omnes in Damalin putreis

Deponent oculos: nec Damalis nouo

Diuelletur adultero,

Lasciuus ederis ambitiosior.

ET THVRE] thus semper adhibetur in sacrificijs, vt suprâ, Od. 19. *Verbenas pueri ponite, thuræque*, &c. & 30. & vocantis *Thure te multo Glycera decoram Transfer in eadem*.

PLACARE] placare deos, iratos futuros, nisi

eis sacrificia promissa persoluantur. de arte poet. D
vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus.

SANGVINE DEBITO] debito vel voti, vel officij causa. vt Od. 6. lib. 2. *ibitu calentem Debita sparges lacryma fauillam Vatis amici*.

HESPERIA VLTIMA] epithetum, vltima, distinguit eam Hesperiam, quæ pro Italia ponitur, ab Hesperia, quæ est ad Occidentem versa. Nam alias per Hesperiam etiam apud hunc poetam, Italia significatur, vt Ode 6. lib. 3. *Dij multa neglecti dederunt Hesperia mala luctuosa*. & Ode 5. lib. 4. *Longas ô vtinam dux bone ferias Præstes Hesperia*.

SOSPES] saluus, & incolumis.

NULLI PLURA TAMEN, &c.] Nulli tamen plura tribuit, aut impertit oscula, quàm Lamia.

ACTÆ NON ALIO REGE.] memor pueritiæ eodem rege traductæ, id est, eodem magistro, ac doctore, seu eodem & communi amico potentiore: vt epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *rexque patèrque Audisti coram*. & ad Scauam: *Coram rege suo de paupertate tacentes Plus poscente ferent*. idem valet potens amicus, vt epist. ad Loll. lib. 1. *tu cede potentis amici Lenibus imperijs*. & Ode 18. *nec potentem amicum largiora flagito*. sic Parasit⁹ apud Plautum in Afinaria regem eum appellat, à quo alitur. *Nam ni impetro, regem perdidit. ex amore tantum est homini incendium*. itēque in Menechmis. Ego igitur hæc verba, *non alio*, sic accipio, vt significant, Pompeium Numidam & Lamiam eodem & communi rege, id est, potenti, seu magno amico, qui hic non nominatur, vfos esse, seu eodem magistro ac doctore: quod probabilius est, atque ita Turnebo videtur: alij, vt dicat Horat. Lamiam Numidæ regem fuisse: à quibus dissentio.

MUTATÆQUE SIMVL TOGÆ.] cūm essent æquales, eodem tempore togam virilem sumplerunt.

CRESSA NE CAREAT] Cressa nota, id est, alba, à Creta insula. ex quo nomine, Cressus, Cretensis, Creticus. Neque verò referendum est hoc ad Cretensium morem, quo Acro & Porphyrio eos solitos ait dies lætos albis lapillis notare, & contrâ, &c. Thracum enim fuit hæc consuetudo, qui (vt scribit Plinius lib. 7.) eos dies, quibus secunda fortuna essent vsi, iucundæque & beatè vixissent, albo lapillo notabant, nigro contrarios: sed Cressa idem valet, quod alba, seu candida, vt dixi: & Creta non solum insula nomen est: sed etiam lutum illud album significat, quo utebantur ceræ loco Græci Asiatici ad obsignandas litteras & priuatas, & publicas, propterea quod in Creta magna est talis luti copia. Cic. pro Flacco: *Hæc quæ est a nobis prolata laudatio, obsignata erat creta illa Asiatica, qua vtuntur omnes in publicis & priuatis litteris*. Hoc igitur dicit Horat. notetur hic dies candida nota, vt verè felix & faustus, sic Catullus ad Lesbiam. *O lucem dignam candidiore nota*. & fortasse idem Carull. *soles candidos* appellat dies candida nota notandos, vt Horat. contrâ satyra 9. lib. 1. *nigrum solem*. nisi forte alia ratione dictum est *nigrum solem*, vt videbimus suo loco.